

Naturlagarna kan inte utesluta uppstån- delsen

John Lennox

Gud och vetenskapen är inte alternativa förklaringar till varandra. Gud är den agent som designade och upprätthåller universum; vetenskapen talar om för oss hur universum fungerar och vad det är för naturlagar som styr dess beteende. Därför kan Gud även gripa in i sin skapelse. Kristna påstår nämligen inte att Jesus uppstod genom naturliga processer, utan genom övernaturlig kraft. Naturlagarna kan inte utesluta den möjligheten, skriver Oxfordmatematikern John Lennox i denna påskbetraktelse.

Nutida vetenskap är en verksamhet med underbar samarbetsvilja. Den har inga gränser sett till geografi, ras eller trosuppfattning. När den är som bäst kan vi med dess hjälp ta itu med de problem som mänskligheten varit besatt av, och vi firar med rätta när det görs något framsteg som medför förbättringar för miljontals människor. Jag har tillbringat mitt liv som ren matematiker, och jag reflekterar ofta över vad nobelpristagaren i fysik Eugene Wigner kallade ”matematikens orimliga effektivitet”. Hur kommer det sig att ekvationer som skapas i huvudet på en matematiker kan hänföras till universum utanför detta huvud? Den frågan fick Albert Einstein att säga: ”Det enda obegripliga med universum är att det är begripligt.” Själva det faktum att vi tror att det går att utföra vetenskap är något att förundras över.

Varför ska vi tro att universum är förståeligt?

Om det är så som vissa sekulära tänkare har sagt åt oss, att människans sinne inte är något mer än en hjärna, och hjärnan inte är något mer än en produkt av sinneslösa ostyrd krafter, så är det ju svårt att tänka sig att någon form av sanning, än

mindre vetenskaplig sanning, kunde komma därifrån. Som kemisten J. B. S. Haldane påpekade för länge sedan: om mina tankar bara är rörelser av atomer i min hjärna, varför ska jag då tro på något som de säger till mig – inklusive att de består av atomer? Trots detta har många vetenskapsmän tagit till sig denna naturalistiska syn, uppenbarligen omedvetna om att den underminerar hela den rationalitet som deras vetenskapliga forskning är beroende av!

Det är inte alltid så, och har inte alltid varit så. Vetenskapen som vi känner den stormade in på världsscenen i Europa på 1500- och 1600-talet. Varför just då och varför just där? Alfred North Whiteheads syn, sammanfattad av C. S. Lewis, var att: ”Människorna blev vetenskapliga för att de förväntade sig lag i naturen, och de förväntade sig lag i naturen därför att de trodde på en laggivare.” Det är ingen slump att Galileo, Kepler, Newton och Clerk-Maxwell trodde på Gud.

Melvin Calvin, nobelpristagare i kemi, hittar ursprunget till övertygelsen som vetenskapen grundar sig på, den om naturens ordning, i grunduppfattningen ”att universum styrs av en enda

Gud, och inte är produkten av hugskott från många gudar som var och en styr sin egen provins efter sina egna lagar. Denna monoteistiska åsikt verkar vara den historiska grunden för modern vetenskap.”

Detta ligger långt bort från att tron på Gud
”Att det finns mekanismer och lagar är inget argument för att det inte finns någon agent som satte dessa lagar och mekanismer på plats.”
hindrade vetenskapen: Gud var istället motorn som drev den framåt. När Isaac Newton upptäckte tyngdlagen, gjorde han inte det vanliga misstaget att säga ”nu har jag en lag om tyngdkraft, då behöver jag inte Gud”.

Istället skrev han *Principia Mathematica*, den mest berömda boken i vetenskapens historia, där han uttryckte förhoppningen att boken skulle övertala den tänkande människan att tro på en Skapare.

Newton förstod vad tyvärr många nu för tiden inte verkar kunna förstå, nämligen att Gud och vetenskapen inte är alternativa förklaringar till varandra. Gud är den agent som designade och upprätthåller universum; vetenskapen talar om för oss hur universum fungerar och vad det är för lagar som styr dess beteende. Gud står inte i konflikt med vetenskapen som förklaring till universum – inte mer än sir Frank Whittle, jetmotorns uppfinnare, står i konflikt med jetdriftens lagar och mekanismer som tänkbar förklaring till jetmotorn. Att det finns mekanismer och lagar är inget argument för att det inte finns någon agent som satte dessa lagar och mekanismer på plats. Tvärtom är deras själva fulländning, ända ner till finjusteringen av universum, belägg för Skaparens geni. Kepler tyckte att ”huvudsyftet med alla undersökningar av den yttre världen bör vara att upptäcka den rationella ordning som Gud har ålagt den, och som han har avslöjat för oss i matematikens språk”.

Som vetenskapsman är jag därför inte skam-

fylld eller generad över att vara kristen. Kristendomen spelade trots allt en stor roll för att ge mig mitt ämnesområde.

Omnämnandet av Kepler för mig in på en annan fråga. Som jag sade tidigare så är vetenskapen i hög grad en verksamhet med samverkan. Ändå görs de verkliga genombrotten ofta av en ensam individ som har mod att ifrågasätta etablerad visdom och gå sin egen väg. Kepler var sådan. Han reste till Prag som assistent till astronomen Tycho Brahe, som gav honom i uppgift att beskriva observationer av planeternas rörelser, i komplicerade system av cirklar, på ett matematiskt begripligt sätt. Uppfattningen att den perfekta rörelsen var cirkulär kom från Aristoteles och hade varit ett dominerande tankesätt i många århundraden. Men Kepler kunde inte få observationerna att passa in på cirklarna. Han bestämde sig då för det revolutionerande steget att överge Aristoteles, arbeta med planetobservationerna från början och se till vad banorna faktiskt såg ut som. Keplers upptäckt, att planeternas banor inte var cirkulära utan elliptiska, ledde till ett grundläggande paradigmskifte för vetenskapen.

Kepler hade instinkten att vara noggrant uppmärksam på vad som inte passade in i den etablerade teorin. Einstein är ett annat exempel. Det som inte passar in kan medföra avgörande framsteg i den vetenskapliga förståelsen. Det finns dessutom sådant som inte passar in i vetenskapen. Vetenskapen är nämligen, och detta behöver sägas med tanke på den utbredda motsatta uppfattningen, inte den enda vägen till sanning. Själva framgången för vetenskapen beror faktiskt på att dess frågor och metodik är så snävt avgränsade. Vetenskapen har inte heller samma omfattning som rationalitet – i så fall skulle hälften av

”Vetenskapen är nämligen, och detta behöver sägas med tanke på den utbredda motsatta uppfattningen, inte den enda vägen till sanning.”

våra universitetsfakulteter få stänga. Det finns större frågor i livet – frågor om historia och konst, kultur och musik, mening och sanning, skönhet och kärlek, moral och andlighet, och en

”Att Jesus inte passade in är faktiskt en av anledningarna till att jag tror övertygat på hans påstående att han är Guds son.”

mängd andra viktiga saker – som går bortom naturvetenskapernas räckvidd och även längre än naturalismen själv. Precis som Kepler i början hölls tillbaka av en förutsatt aristotelianism, kan det inte vara så att en förutsatt naturalism håller tillbaka framstegen genom att hindra bevisen från att tala för sig själva?

Det är i den riktningen mina tankar går vid den här tiden. Särskilt går de till Jesus, den som mindre än någon annan passade in i de förutfattade meningarna om den här världen. Precis som Kepler revolutionerade vetenskapen genom att noga uppmärksamma varför observationerna av planeterna inte passade in i dåtidens matematiska visdom, påstår jag att mitt och många andras liv har revolutionerats genom att vi noga uppmärksammat varför Jesus inte passade in, och fortfarande inte passar in, i den här världens tänkande. Att Jesus inte passade in är faktiskt en av anledningarna till att jag tror övertygat på hans påstående att han är Guds son.

Jesus passar till exempel inte in i kategorin litteratur. Om han gjorde det så är det vi läser i evangelierna oförklarligt. Det skulle ha krävts en makalös genialitet för att uppfinna en karaktär som Jesus, och lägga liknelser i hans mun som i sig är litterära mästerverk. Det är helt enkelt introligt att alla fyra evangelisterna, som inte hade mycket formell utbildning, samtidigt bara råkade vara litterära genier i världsklass.

Det finns också relativt få karaktärer i litteraturen som berör oss som riktiga personer, som vi kan känna och känna igen. En av dem är min in-

tellektuella hjälte Sokrates. Han har berört generation efter generation av läsare som en riktig person. Skälet till det är att Platon inte uppfann honom. Likadant är det med Jesus. Ju mer vi vet om de framstående kulturerna på den tiden, desto mer inser vi på allvar att om Jesu karaktär inte har varit en historisk verklighet, så kan ingen ha uppfunnit den, av den enkla anledningen att han inte passade in i någon av dessa kulturer. Evangeliernas Jesus stämde inte med någons bild av en hjälte. Både greker, romare och judar tyckte att han var själva motsatsen till deras ideal.

Det judiska idealet var en stark militär general, brinnande av messianska ideal och beredd att kämpa mot den romerska ockupationsmakten. Så när Jesus så småningom inte gjorde motstånd då han blev arresterad, var det inte konstigt att hans följeslagare tillfälligt lämnade honom. Han var långt ifrån den ideale judiske ledaren.

När det gäller grekerna var det några som föredrog att på epikureiskt sätt undvika de extremer av smärta och nöje som kunde störa lugnet. Andra föredrog det rationella i stoicismen, där man undertryckte känslorna och bemötte lidande och död med jämnmod, som Sokrates hade gjort.

Jesus var fullständigt annorlunda. I Getsemane trädgård befann han sig under sådan intensiv ångest att han svettades blod, och bad Gud att låta honom slippa uppgiften att möta korset. Ingen grek skulle ha uppfunnit en sådan figur som hjälte.

Och den romerske ståthållaren Pilatus tyckte att Kristus var ovärldslig och opraktisk när Jesus sade till honom: ”Mitt rike hör inte till denna världen. ... Jag har fötts och kommit hit till världen för denna enda sak: att vittna för sanningen.”

Så Jesus gick emot allas begrepp om en perfekt hjälte. Ateisten Matthew Parris menade faktiskt nyligen i tidningen Spectator att om Jesus inte hade funnits, så skulle inte ens kyrkan ha kunnat uppfinna honom! Jesus passade helt enkelt inte in.

Och det gjorde inte heller hans budskap – påskbudskapet. Paulus säger till oss att judarna

såg predikandet om Kristi kors som en stötesten och grekerna som en dårskap. De tidiga kristna kunde naturligtvis inte ha uppfunnit en sådan historia. Men varifrån kom den då? Från Jesus själv, som sade: "Inte heller människosonen har kommit för att bli tjänad, utan för att tjäna och ge sitt liv till lösen för många." Jesus passade inte in i världen. Så världen korsfäste honom och försökte få honom att passa in i en grav. Men det fungerade inte heller. Han uppstod från de döda på den tredje dagen.

Men går inte det emot den vetenskap som jag prisade alldeles nyss? Är inte sådana mirakel omöjliga, eftersom de strider mot naturens lagar?

Nej, det tycker jag inte. Om jag lägger 10 pund i min nattduksbordslåda först en kväll och sedan nästa, så säger aritmetikens lagar att jag har 20 pund. Men om jag vaknar och hittar bara 5 pund i lådan, så drar jag inte, som C. S. Lewis påpekade, slutsatsen att det är ett brott mot aritmetikens lagar – däremot möjligen mot Englands lagar. Naturens lagar beskriver för oss de regelbundenheter som universum normalt följer. Gud, som skapade universum med dessa lagar, är inte bunden till dem mer än vad tjuven är bunden till aritmetikens lagar. Precis som mitt sovrum är universum inte ett tillslutet system, som sekularisten tycker. Gud kan, om han vill, göra något speciellt som att uppväcka Jesus från de döda.

Lägg märke till att det är min kunskap om aritmetikens lagar som upplyser mig om att en tjuv har stulit pengarna. Om vi på samma sätt inte känner till naturlagen att döda människor normalt stannar kvar i sina gravar, så skulle vi aldrig märka av en uppståndelse. Vi kan förstås säga att det är en naturlag att ingen uppstår från de döda genom naturliga processer. Men kristna påstår inte att Jesus uppstod genom naturliga processer, utan genom övernaturlig kraft. Naturlagarna kan inte utesluta den möjligheten.

Filosofen David Humes syn var att man måste avvisa ett mirakel som falskt, såvida inte tron på att det är falskt får så oförklarliga följder att det behövs ett ännu större mirakel för att förklara

följderna. Det är en god anledning att tro på Jesu uppståndelse. Bevisningen med den tomma grav, vittnenas karaktär, kristendomens explosionsartade uppkomst ur judendomen och miljontals människors vittnesbörd idag är oförklarliga utan uppståndelsen. Som Holmes sade till Watson: "Hur ofta har jag inte sagt åt er att när ni har uteslutit det omöjliga, så måste sanningen vara det som återstår, hur osannolikt det än är?"

Som de kristna i Ryssland säger vid påsk: Christus voskres – vaistine voskres! Kristus är uppstånden – ja, han är sannerligen uppstånden!

John Lennox är professor i matematik vid universitetet i Oxford. Han är en internationellt erkänd talare och författare i områden som vetenskap, filosofi och religion. Han undervisar regelbundet på olika akademiska institutioner, inklusive Said Business School, Wycliffe Hall och Oxford Centre for Christian Apologetics. Mer information finns på www.johnlennox.org.

Svensk översättning: Carl-Henrik Hammarlund.

Copyright (C) John Lennox. Med ensamrätt.

SEA Papers är Svenska Evangeliska Alliansens (SEA) månatliga artikelserie inom evangelikal teologi och etik. SEA är ett nätverk av kristna tvärs över samfundsgränserna. Vår vision är:

- att bygga ett nationellt nätverk av evangelikala kristna i Sverige, som tillsammans och i sina olika sammanhang utvecklar och bidrar med evangelikal teologi och tillämpar den i församlingsarbetet, i den teologiska debatten och i samhällsdebatten
- att vara en konstruktiv kraft som i öppenhet, dialog och debatt driver ett evangelikalt perspektiv
- att förmedla impulser från och kontakter med den växande världsvida evangelikala gemenskapen

SEA:s teologiska bas utgörs av Lausannedeklarationen.